

2/13

Arnikum

časopis sdružení Arnika

Aleje jako ohrožený druh

strana 8-9

Rozhovor s Evou
Mračanskou
o ochraně stromů
strana 6-7

Účet letošních
povodní
strana 11

Foto: Jan Losenický

V poslední květnovou sobotu šestnáct dobrovolníků a dobrovolnic Arniky čistilo Roztylský potok. Za dopoledne jsme zaplnili přistavený kontejner několika pytlí s odpadem. K nejzajímavějším nálezům patřila obří traktorová pneumatika.

Zakládající člen Arniky a její čestný předseda Vlastimil Karlík pomohl na Den Země zasadit v polské Vratislavi lípu Václava Havla. Na kameni u stromu je nápis: „Jedinou dnes skutečnou nadějí lidí je obnovená jistota, že máme své kořeny v zemi“.

Foto: Krzysztof Smolnicki

Foto: Jan Losenický

Dobrovolnický víkendový tábor Arniky spojený s kosením luk se blíží. Pojeďte si protáhnout ruce a vyčistit hlavu. Louky na bílých stránkách pod Lipskou horou v Českém středohoří kosíme, aby zde mohly růst vzácné rostliny. Akce se koná od 13. do 15. září, ubytování ve vlastních stanech, jídlo zajistíme, kosy i hrábě s sebou, případně půjčíme. Více informací a přihlášky na webu Arniky nebo na mailu: arnika@arnika.org. Rádi uvítáme i dobrovolníky z firem.

Téma

Aleje – komplikovaný vzkaz našich předků

Hlavním tématem tohoto čísla jsou silniční aleje, téma, které nezřídka vyvolává v lidech nemalé emoce. Část z nás nahlíží na silniční stromořadí hlavně jako na nebezpečnou překážku, kterou za okraj vozovek vysázeli naši předci netuše, jaké budou parametry silničního provozu v budoucnosti. Část z nás nahlíží na stromy podél cest naopak jako na cenný odkaz našich předků, který vypovídá něco o naší minulosti a měl by být proto zachován. Jsme schopni najít řešení, kterému budou nakloněny obě strany?

Odpověď na tuto otázku není snadná a v tomto (a pravděpodobně ani v příštím) čísle Arnika ji nenajdete. Sám za sebe se domnívám, že žádné jednoduché plošné řešení pro tento „problém“ ani neexistuje. Spíše nás čeká trpělivé hledání jednotlivých konkrétních řešení pro jednotlivá konkrétní stromořadí. To jsou vyhlídky...

A možná v tom je vzkaz našich předků poslaný přes tisíce vysázených alejí nejcennější. Podobu světa kolem nás utváříme dennodenně svými skutky, přičemž jsme ovlivněni minulostí a zároveň ovlivňujeme i budoucnost, tak směle do toho.

P.S. Oni nám předali krajinu protkanou alejemi, nevíte někdo, co budeme předávat my? ■

Jan Losenický,
šéfredaktor

Javorová ulice, obec Hostivice.

Foto: Jan Losenický

Za 5 minut 12

Natřeme jim to

Během posledních let jsou kolem českých silnic káceny desítky tisíc stromů ročně a výsadba nových stromů je sotva poloviční. Co je hlavním důvodem? Kácení je pro většinu silničních správ jednodušší a levnější řešení než dlouhodobá péče o již vzrostlé stromořadí. Přitom ale mezi nejkrásnější aleje patří ty staré a mohutné, o které se musel někdo, hlavně v jejich útlém věku, pečlivě starat. Arnika by ráda šla příkladem a přesvědčila silniční správy, obce a lokální občanská sdružení, že péče o místní aleje je investicí do našeho dědictví a může mít i podobu jednoduchých opatření. Vždyť pro zlepšení silniční bezpečnosti se nemusí hned kácet celé aleje.

Jedním z možných opatření je natření kmenů stromořadí bílou barvou. Bílá barva nejenže odpuzuje některé škůdce,

ale hlavně funguje jako reflexní plocha pro světla projíždějících vozidel a přispívá ke zvýšení bezpečnosti silničního provozu na dané komunikaci. V minulosti se nám tento postup osvědčil například v kraji Vysočina. Zde se po natření kmenů aleje mezi Herálcem a Boňkovem nechali zástupci silniční správy přesvědčit a vrátili se k plošnému natírání a ošetřování stromořadí v celém kraji.

Nyní bychom rádi podobným způsobem navázali spolupráci v Moravskoslezském, Olomouckém a Zlínském kraji a přesvědčili místní úřady o pozitivě těchto kroků. Naší pozornost zaujala historická lipová alej u Dolních Tošanovic na Frýdecko-Místecku. Jedná se o skoro sto staletých jírovců, které čekají na obnovu oprýskaného nátěru. Řidiči, cyklisté, pěší turisté a místní obyvatelé se mohou těšit, jak se na alej v novém

bílém kabátě podívají už tento podzim. Kromě natírání chceme provést i novou výsadbu stromořadí a zmapování alejí v daných krajích.

V kontrastu s dnešní situací, bylo sázení alejí za Josefa II. u nových cest povinností. Tradice alejí se udržela silná až do začátku minulého století, kam je datováno založení i námi vybrané Tošanovické aleje. Takových alejí ale nedostatkem péče rychle ubývá. Snad se nám tímto bílým vykřičníkem podaří upozornit na fakt, že vzrostlé aleje nejde snadno a rychle nahradit. Jejich kácením mažeme z krajiny i kus naší historie. ■

ARNIKA – CENTRUM
PRO PODPORU OBČANŮ

Martin Plocek

Petice „Co vytrídíš, neplatíš!“ – chceme spravedlivé poplatky za odpad

V řadě českých obcí jsou poplatky za odpad nastaveny nespravedlivě. Stejnou nebo podobnou sumu platí lidé, kteří poctivě třídí, ale i jejich sousedé, kteří na recyklaci nemyslí. Tento systém není příliš motivační, což dokazují také statistiky ke třídění odpadů. Obyvatelé, firmy a obce v ČR produkují výrazně víc směsného odpadu oproti státům, které se této oblasti více věnují. Arnika chce situaci změnit a pomoci jí v tom má i nová petice „Co vytrídíš, neplatíš!“.

Petici Arnika představila ke konci března během happeningu na Národním náměstí Republiky v Praze. Kolemjdoucí zde dostali od „papíráka“ nebo „plastáka“ obrázek popelnice, do níž padal přilepený čokoládový peníz. Menší mírou re-

cyklace totiž přicházíme o cenné suroviny, ty proletí komínem spalovny nebo skončí na skládce, a zároveň nahráváme lobbistům, kteří v naší zemi propagují výstavbu nesmyslných a drahých spaloven.

Petice má dva základní požadavky. Prvním je zavedení systému spravedlivých plateb za odpady – čím více vytrídíme pro recyklaci, tím méně budeme platit za likvidaci. Jejím druhým požadavkem je, aby hlavní cíle plánů nakládání s odpady směřovaly ke zvýšení recyklace (minimálně padesátiprocentní míra recyklace všech odpadů z domácností a živností). Petici můžete podepsat na našich pobočkách nebo online na <http://arnika.org/petice-co-vytridis-neplatis>.

Česká legislativa v současné době sice motivační prvky v obcích a městech zavést umožňuje, nijak je k tomu ale nemotivuje. Místo toho loni vláda zvýšila strop pro poplatky za svoz odpadu z pěti set na tisíc korun. To může vést k ještě menší ochotě lidí k třídění. Přesto však u nás existují obce, které se trendu paušálních plateb chtějí vyhnout a přichází s moderními systémy odpadového hospodářství. Například jihomoravské Ostropovice zavedou od roku 2014 pytlový sběr odpadu i s motivačními poplatky. ■

Foto: Jan Losenický

A jak jste s poplatky za odpad spokojeni vy?

VEDOUCÍ KAMPANĚ
NESPALUJ RECYKLUJ

Jan Nezhyba

Neposlušná spalovna v Lysé nad Labem opět přerušila provoz

Kauzou spalovny nebezpečného odpadu v Lysé nad Labem se Arnika zabývá řadu let. Po odstávce v devadesátých letech měla být spalovna uvedena do provozu v roce 2005, kdy ji už vlastnil nový majitel. Kvůli provozním problémům ale byla na začátku roku 2007 opět odstavena. V listopadu loňského roku se společnost BDW Line chlubila tím, že bude spouštět do provozu zařízení s nejlepší dostupnou technologií. Mělo to potvrzovat integrované povolení vydané státními úřady.

Už v dubnu tohoto roku se ale na Arniku obrátili lidé z jejího okolí s tím, že ze spalovny stoupá temný dým. Dokumentující snímky ukázaly, že kouř zahalující okolí vycházel pravděpodobně z takzvaného nouzového komína spalovny. Do ovzduší odcházely veškeré spaliny bez jakéhokoliv čištění, včetně vysokých koncentrací těžkých kovů a dioxinů, které vznikají spalováním odpadů.

Největší problém spalovny se týká skutečnosti, že není schopna sladit svou technologii s novým filtrem na zachycování nebezpečných dioxinů. Podle Arniky spalovna také nezajistila ani zcela bezpečné skladování nebezpečných

odpadů, které pálí. Jímání popílku, který vzniká při spalování a jsou v něm koncentrované jak dioxiny, tak těžké kovy, rovněž není uspokojivě vyřešeno.

Foto: Archiv Arniky

Spalovna dne 24. dubna 2013. Zařízení s nejlepší dostupnou technologií?

Na konci května se Arnika, občanské sdružení LYSIN a zástupci provozovatele spalovny účastnili jednání o změně integrovaného povolení na Krajském úřadě Středočeského kraje, z kterého vyplynulo, že spalovnu nebezpečných odpadů v Lysé nad Labem čeká přezkum integrovaného povolení. Stalo se tak na základě připomínek obou občanských sdružení. Škoda, že se z jednání omluvila většina úředníků včetně představitelů města Lysá nad Labem. Na konci června spalovna propustila zaměstnance a je opět odstavena mimo provoz. ■

TOXICKÉ LÁTKY A ODPADY

Matěj Man

Kaštanová, lipová, topolová... Arnika zahájila anketu Alej roku 2013

Jsou jich u nás tisíce kilometrů, neodmyslitelně patří k české i moravské krajině, lemují silnice i zapadlé stezky – aleje. Tu nejkrásnější a s nejsilnějším příběhem už potřetí hledají profesionální i amatérští fotografové v Čechách, na Moravě i ve Slezsku. Arnika v červnu zahájila anketu Alej roku 2013. Letos je jejím hlavním tématem „Život v alejích“.

Nominovat svou oblíbenou alej můžete do patnáctého září. Stačí přes webový formulář na www.alejroku.cz nahrát autorské fotografie vaší oblíbené aleje. Každý může zaslat jeden až tři snímky se stručným popisem a důvodem, proč si alej zaslouží pozornost. Dalších šest týdnů pak budou lidé na webu moct dát hlas stromořadí, které je nejvíce osloví.

Let balonem od firmy HaBalon čeká na toho, kdo nominuje vítěznou alej. Na autory oceněných fotografií čekají hodnotné ceny, například dárkové poukazy od Centra FotoŠkoda, poukazy na zboží od společnosti Bushman nebo sadu ručního dopisního papíru z vel-

V minulém ročníku ankety zvítězila Rybářská alej v Přerově, kterou nominoval pan Adin Vyhlídka. Aleji hrozilo vykáčení, ale většina místních obyvatel se proti tomu postavila, alej tak dál slouží jako místo procházek a odpočinku.

kolosinské Ruční papírny. Mezi cenami nechybí ani knižní tituly o stromech od spiso-

vatelky a fotografky Marie Holečkové, těšit se můžete i na řadu dalších cen.

„Lidé si do alejí často chodí odpočinout, projít se nebo projet na kole. A přesně to účastníci ankety mají letos fotografovat – život v alejích. Aleje jsou v Čechách i na Moravě stále opomíjené a ohrožené. Věřím, že naše anketa přivede lidi do alejí a ukáže i jejich krásu a význam,“ popisuje význam alejí vedoucí kampaně Zachraňme stromy Martin Skalský ze sdružení Arnika. ■

TISKOVÝ MLUVČÍ
ARNIKY

Vratislav Vozník

Trvalky dobývají Prahu 3

Společně s dobrovolníky a obyvateli městské části Prahy 3 Arnika v červnu tohoto roku vytvořila vůbec první komunitní trvalkový záhon na Žižkově. Stávající letničkový mezi ulicemi Jeseniova-Rokycanova-Prokopova jsme proměnili na záhon trvalkový, který skýtá oproti původnímu mnohé výhody. Cílem projektu bylo i aktivní zapojení místních lidí do proměny svého okolí a zkrášlení vlastní čtvrti.

Nejdříve jsme připravili půdu pro samotné vysazení rostlin. Odstranili jsme část zeminy a zbývající půdu

promíchali rotavátorem se štěrkem. V rámci workshopu pod odborným vedením Ing. Adama Baroše z Výzkumného ústavu Silva Taroucy v Průhoních jsme do štěrku zasázeli 20 druhů různých trvalek a bylin v celkovém množství 200 kusů. Na záhoně tak budou dělat po celý rok parádu například orlíček obecný, marulka lékařská, kakosty, denivky a další.

Hlavními přednostmi tohoto typu záhonu jsou nižší požadavky na údržbu, práce strávená péčí o něj se přibližně odhaduje na 4 až 7 minut na metr čtvereční za rok. Rostliny se během roku

neobměňují, jsou dlouhověké a dožívají se až deseti let. Záhon se vyznačuje mnohem vyšší biologickou rozmanitostí, protože poskytuje jak potravu pro hmyz, místo pro život různých vývojových stádií, tak i prostor pro přezimování.

Během října 2013 v rámci dalšího workshopu proběhne dosazení zbývajících trvalek a cibulovin. Máte-li to k nám blízko, tak neváhejte a přijďte si zasadit svoji trvalku. Další aktivitou, kterou v okolí naší pobočky připravujeme, je realizace komunitního kompostéru na bioodpad. Oba projekty finančně podpořila městská část Praha 3. ■

Sazení trvalek pod dohledem pana Adama Baroše se zúčastnili dobrovolníci a dobrovolnice Arniky i někteří náhodní kolemjdoucí.

VEDOUČÍ PROJEKTU

Jana Jenišová

Rozhovor s Evou Mračanskou z AOPK o ochraně stromů a alejí

Paní Eva Mračanská pracuje jako dendroložka na Agentuře ochrany přírody a krajiny v Ostravě, kde se například věnuje odborným posudkům ohledně nebezpečných stromů. Kromě její práce nás zajímalo, jak se dívá na aktivity Arniky k ochraně alejí nebo jaký je její postoj k nové vyhlášce, která umožnila kácet stromy v soukromých zahradách bez povolení.

Jste autorkou knihy Památné stromy Moravskoslezského kraje, kterou před třemi lety vydal Moravskoslezský kraj. Proč jste se jí rozhodla napsat?

Měla jsem pocit, že se o památných stromech málo mluvilo, což prolomil až pořad České televize Stromy se na vás dívají. Stejně mi ale připadalo, že moravské stromy jsou opomíjeny, asi i proto, že jsou daleko od Prahy (smích). Jiné kraje navíc už většinou měly podobnou publikaci vydanou, ale náš ne.

Zkuste našim čtenářům stručně popsat, v čem vaše práce na agentuře spočívá.

Ve všech činnostech, které se týkají dendrologie, tedy od výsadeb, ošetřování stromů, posuzování zdravotního stavu až po odborné a znalecké posudky. Před dvěma lety došlo k sloučení našeho střediska se Správou Chráněné krajinné oblasti Poodří, takže se věnuji ještě správním řízením ohledně dřevin v chráněných územích a ochranných pásmech v Poodří.

Mluvila jste o posudcích. V Arnice jsme u některých kauz několikrát měli odborné posudky, které si protiřečily. Podle jednoho se měly stromy kácet, podle druhého zase zachovat. Jak je to možné?

Řekla bych, že je to tím, že strom je biologický materiál, na který se řada oborů dívá odlišně. Například lesáři se dívají na ten organismus z hlediska produkce dřeva, zajímá je mytní věk, pokud má strom nějaký defekt, tak většinou navrhuji skácení. Odlišný pohled mají sadovníci, kteří na něj nahlíží z pohledu sadovnické a třeba i krajinařské tvorby. My jako ochránci přírody se snažíme zachovat strom co nejdéle, pokud je bezpečný, i za cenu nějakých defektů. Problém je potom v tom pohledu a v odbornosti posouzení. Určit, jak závažné dané poškození je, jestli je nutně strom skácet nebo ne, není vůbec snadné.

Jaké jsou nejčastější důvody ke kácení, které posuzujete?

Jako nejčastější důvod bývá uváděna bezpečnost. Po té tragické události ve Zlíně (kvůli pádu pajasanu žláznatého zde zemřeli dva chlápci - pozn. red.) přišla velká vlna žádostí o kácení stromů ze strany majitelů, kteří najednou dostali strach. Spor se navíc vlekl dlouho a nebylo jasné, jak se v těchto případech posuzuje míra zavinění. Někdy jde ale o zástupný důvod a stromy se mají kácet kvůli stínění, opadávání listů, pylu apod. Kvůli stavbám posuzujeme méně případů, protože pokud stavbu nelze realizovat jinak a není možné kácení zakázat, tak se vykácené dřeviny nahrazují náhradní výsadbou.

mízky, aby větve co nejméně přesahovaly na zemědělskou půdu. Stroj pak zároveň koruny stromů do jedné roviny. Zemědělské dotace se totiž posuzují podle plochy polí na základě leteckého snímkování. Co jsem viděla v našem kraji, tak to využívá i správa silnic a dálnic.

Silničáři chtějí většinou posoudit buď jednotlivé stromy, které jsou havarijní nebo hlavně v případech rekonstrukcí posuzujeme, zda se mají zachovat nebo skácet celá stromořadí, která mohou být nebezpečná.

Určitě máte za sebou několik zajímavých kauz. Zkuste jednu vybrat a stručně nám jí popsat.

Paní Eva Mračanská během tiskové konference k vyhlášení ankety Alej roku 2013.

A jak často se zabýváte případy kácení alejí u silnic a podél zemědělské půdy?

Na zemědělské půdě je to výjimečné, ale měli jsme třeba stížnost na poškození stromů pomocí cepového stroje, který řeže dřeviny v jedné rovině. Používá se pro údržbu živých plotů, vyřezávání keřových ploch apod., ale bohužel i na alejové stromy a re-

V Porubě, která spadá pod městský obvod Ostravy, je městská památková zóna. Domy jsou postaveny ve stylu socialistického realismu – sorela a je zde spousta zeleně, mimo jiné i alejí tvořených lípou nebo javorem. Byl zde velký tlak na stavbu parkovišť a došlo i k vykácení některých alejí, které jsou dnes šedesátileté. V jedné části jsme byli žádáni o posudek a zde na-

konec byl vykácen jen nejhorší úsek. Ostatní stromy byly po provedení ořezu zachovány.

Tuto kauzu znám, Arnika se jí zabývala, a proti kácení jsme podávali žalobu. V Arnice už několik let vedeme kampaň za záchranu alejí. Jak se na naši snahu díváte?

Vaše úsilí podporuji. Aleje patřily k naší historii, první zmínky o alejích máme už z dob Karla IV. Jejich velký rozmach ovšem nastal až za Marie Terezie a Josefa II. a některé přežily až dodnes. Byla bych moc ráda, kdyby tradice alejí zůstala zachována.

Stromy v alejích se ale postupně kácí a často bez náhrady. Těch problémů je několik. Silničářům stárnou a odchází do důchodu odborníci na údržbu stromů, zároveň se potýkají s omezenými finančními prostředky, takže údržbu stromů omezují. Problémem je i vlastnictví pozemků podél cesty, kdy za obrubníkem nebo příkopem hned navazuje sousední pozemek. Případná nová výsadba aleje je tak vázaná i na souhlas sousedního vlastníka. V obcích jsou na novou výsadbu různé pohledy, ale v krajině se zemědělci často cítí při obhospodařování půdy omezení stromy a po skácení jíž nové nechťejí.

Trochu mě překvapilo, že jste zmínila nedostatek odborníků u silničářů, když zajistit školení v určitém oboru pro své zaměstnance není dnes většinou problém.

Nejspíše to souvisí s financováním. Dříve správci silnic měli vlastní ovocnáře a sadovníky, kteří vedli své týmy a měli na starosti výsadbu, ošetřování, sklizeň plodů atd., ale tihle lidé postupně odchází a tyto pro-

fese jsou u správců silnic spíše opomíjené.

Pozorujete nějaký trend v poslední době? Zlepšuje se situace kolem alejí, poté co odezněly případy hromadného kácení, nebo alejí i nadále spíše ubývá?

Vnímám to tak, že aleje postupně a nenápadně ubývají. Výsadba se často neprovádí nebo je z méně kvalitních stromů. Někdy je nedostatečná péče o stromy po výsadbě, která je ale velmi důležitá, viděla jsem i případy, kdy stromy byly vysázeny zbytečně na husto. Teď se objevily možnosti dotací na aleje, tak to snad podpoří výsadbu nových úseků.

Ve městech, tedy alespoň tady u nás v Ostravě, jsou aleje docela obnovené. Velký podíl na tom má institut náhradní výsadby, který umožňuje ukládání obnovy alejí. Ale jsou to většinou malokorunné stromy s kratší životností, na které není tolik stížností. Jejich nevýhodou je, že se musí dříve vyměnit.

Určitě znáte historicky a krajinářsky velmi cennou alej u obce Radkov Dubová. Velká část stromů je ale ve špatném stavu a silnice nevyhovuje současným normám, plánuje se její rozšíření. Lze takovou alej vůbec zachránit?

Ano, silnice je úzká, takže tam musí být výhybny, kde se mohou auta míjet. V předchozím územním plánu bylo schváleno, že alej zůstane a bude využívána pro pěší a cyklisty s tím, že se vedle vybuduje nová silnice. To ale znamená nemalé náklady, včetně výkupů pozemků, takže dnes, kdy se schvaluje nový územní plán, je znovu tlak na její vykácení a rozšíření silnice. Nákladné je i dovozování takových stromů, které zatím neprobíhá.

Od poloviny letošního července platí nová vyhláška ke kácení dřevin. Kromě jiného přináší možnost kácet bez povolení stromy, které rostou v zahradách. Jak se na tuto změnu díváte?

Mám z toho velké obavy. V našem kraji je hlavně v menších obcích v zahradách velké množství mohutných dřevin, například u historických domů jsou často obrovské lípy, javory, duby. Pokud vím, tak obce, pokud tyto stromy nebyly nebezpečné, jejich kácení většinou nepovolovaly. Nyní se obávám, že jich hodně padne, přestože by tady

Lipová alej u obce Radkov Dubová, nad jejíž budoucností visí otazník.

klidně ještě mohly řadu let být. Ale nemám zatím žádné konkrétní poznatky, je ještě období vegetace, uvidíme na podzim.

Při významu stromů se dnes hodně mluví o jejich ekologické hodnotě. Lze přepočítávat hodnotu stromu na peníze?

ceníky velkých stromů byly už za minulého režimu. V současné době máme tři přístupy k určení hodnoty stromu. Strom se hodnotí buď dle výnosnosti dřeva, nebo jako majetek třeba při prodeji nemovitosti nebo na základě jeho ekologické hodnoty, a mezi jednotlivými hodnoceními jsou řádové rozdíly. Ekologická hodnota se využívá například při ukládání náhradní výsadby a velké stromy mohou být ohodnoceny i na statisíce. Kalkulačku pro výpočet ekologické hodnoty konkrétního stromu nebo keře najdete na našich agenturních stránkách: <http://www.ocenovanidrevin.nature.cz/>.

Jste u poslední otázky. Kdy jste naposledy zasadila strom?

Hezká otázka. Naposledy letos na jaře borovicí na mé zahradě, kterou jsem vyhrála na zahradnickém plese. Když se mi vysemení nějaký strom, tak ho buď přesadím na nějaké vhodné místo nebo ho tam i nechám. Takhle nám například roste u plotu krásná třešeň, několik broskví na zahradě nebo svým známým rozdávám ořešáky, z kterých mám pak radost, když plodí. Strom v aleji mi k mým kulatinám zasadili i kolegyně a kolegyně z práce, takže se o něj teď starám. A rozloučím se s vámi pozdravem, který zavedla jedna má kolegyně ze zahradnické firmy „Stromům zdar!“.

ARNIKUM

Jan Losenický

Specifikace stromu

Taxon:	vybrat ze seznamu	
Průměr kmene:	<input type="text"/>	cm (min. 10)
Přidat kmen		
Výška:	<input type="text"/>	m
Výška nasazení koruny:	<input type="text"/>	m
Průměr koruny:	<input type="text"/>	m
Fyziologická vitalita:	výborná	
Zdravotní stav:	výborný	
Odstraněná část koruny:	<input type="text"/> %	
Památný strom:	ne	
Atraktivita umístění stromu:	vysoká	
Růstové podmínky:	neovlivněné	
Prvky se zvýšeným biologickým potenciálem:	☐ rozštěpnuté dřevo a trhliny	☐
	☐ dutiny	☐

Část formuláře na stránkách AOPK, kde si můžete vypočítat ekologickou hodnotu stromu třeba na vaší zahradě. Zdroj: <http://www.ocenovanidrevin.nature.cz/>

Aleje jako ohrožený druh

V úsilí o záchranu silničních stromořadí má Arnika na svém kontě několik úspěchů. Započaté plošné kácení v celých krajích se zřejmě podařilo zažehnat. Aleje přesto vyhráno nemají. Podrobné statistiky kácení a výsadeb sice nejsou k dispozici, ale i z dílčích čísel a ohlasů veřejnosti lze rozpoznat, že trend ubývání alejí z naší krajiny se sice zpomalil, ale nezastavil.

Něco se povedlo

Kampaň za záchranu stromů podél cest přitom patří k neúspěšnějším kampaním Arniky vůbec. Ostrý start jí zajistila vlna nesouhlasu lidí s hromadným kácením alejí v roce 2007 a s plánovaným plošným kácením o rok později, které se nakonec podařilo alespoň omezit. Petici Arniky „Zachraňme stromy“ jen za první měsíce od spuštění v listopadu 2008 podepsalo několik tisíc lidí a dnes má na svém kontě přes 32 tisíc podpisů.

Osud alejí nebyl lidem lhostejný, což se ukázalo jako velmi důležité při následném lobování za změnu zákona. Zástupci Arniky navštěvovali klíčové poslance, kteří měli ve svých klubech na starosti téma životního prostředí. Přímou před Poslaneckou sněmovnou proběhlo několik happeningů. A právě silná podpora veřejnosti pro lepší ochranu alejí byla nakonec možná tím nejpádnějším argumentem, aby poslanci a poslankyně zvedli v roce 2009 ruku pro novelu zákona, která zrušila výjimku silničářů kácet aleje jen na pouhé ohlášení bez nutnosti získat povolení.

Nejčastějším argumentem pro kácení stromů podél cest je bezpečnost silničního provozu. Arnika trpělivě vyvrací největší mýty, které se v souvislosti s tímto tématem neustále objevují. Zastánci kácení většinou opomíjí, že bíle natřené stromy pomáhají zejména v noci a za špatné viditelnosti sledovat směr silnice v krajině a zvyšují pozornost při řízení. Stromy zároveň fungují jako větrobrány, což brání větrné erozi, zpevňují také

krajnici a zabraňují podmílání vozovky vodou. V letních měsících a slunečných dnech stromy zastiňují silnice, omezují přehřátí asfaltu a vyjíždění kolejí, v zimě chrání aleje silnici před sněhem.

Otázkou, zda vykácení alejí na okresních cestách skutečně vede ke zmenšení počtu smrtelných nehod, se například zabývala francouzská studie založená na datech Úřadu pro sledování bezpečnosti silničního provozu. Podle jejích výsledků rizikovitost úmrtí při nehodě ovlivňují různé faktory, nikoliv však hustota alejí. V okresech s desetkrát vyšší hustotou alejí, než je francouzský průměr, bylo dokonce zaznamenáno třikrát nižší riziko nehodovosti. Studie je v českém

spirovali a ke značení kmenů stromořadí se vrátili. Díky anketě Alej roku se o aleje začala zajímat i široká veřejnost, nyní běží už její třetí ročník, a lidé si více všimají kácením ohrožených alejí ve svém okolí. Dokládají to i statistiky dotazů v ekoporadně Arniky, i v loňském roce jich nejvíce (celkem 180) směřovalo na ochranu stromů a alejí.

A někde to vážně

Některé případy z letošního roku ale dokazují, že stromořadí to vyhrané zatím nemají ani zdaleka. Příkladem je březnové skácení 110 stromů, z nichž jich mnoho bylo zcela zdravých, v aleji u Ždírcu kvůli rekonstrukci silnice. Postup Ředitelství silnic a dálnic a úředníků, kteří vydali

ke kácení povolení, zkritizovala Česká inspekce životního prostředí i Správa Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy. V původním rozhodnutí o kácení ani nebyla uložena náhradní výsadba. Kácení, jak je u nás zatím bohužel zvykem, nepředcházela veřejná debata a nebyly zohledněny jiné zájmy a postoje než silničářů.

Dalším problémem je, že většina krajů stále nemá zpracovanou inven-

tarizaci alejí na svém území. Jednou z výjimek je Olomoucký kraj, kdy se na její přípravě podílela Arnika ve spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci. Databáze obsahuje fotodokumentaci, informace o způsobu výsadby, vlastních pozemků, zdravotním stavu stromů, jejich počtu a velikosti. Inventarizace je základní podmínkou koncepčního přístupu k alejím, zejména pro uchování dobrého zdravotního

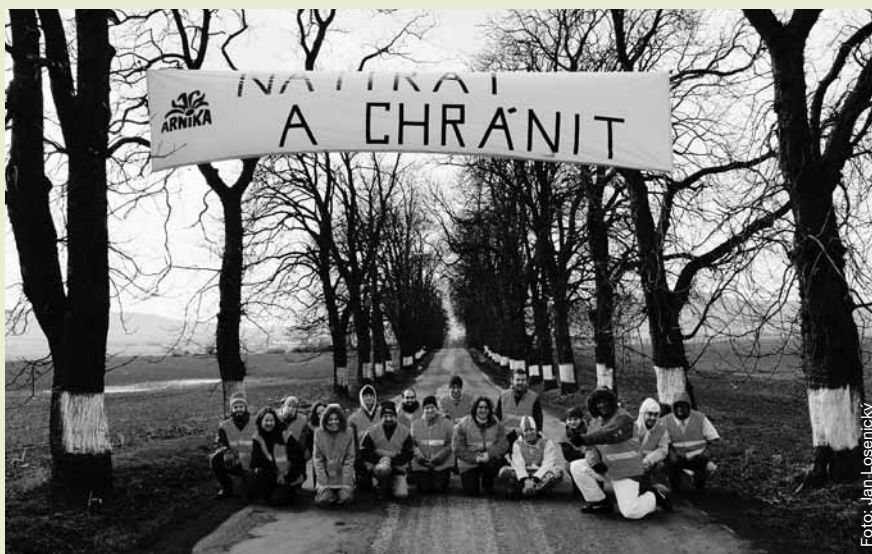

Foto: Jan Losenický

Jdeme do toho znovu. Nejbližší natírání bezpečnostních pruhů v aleji proběhne na začátku října u Dolních Tošanovic.

překladu dostupná na: <http://arnika.org/aleje-a-bezpecnost-silnicniho-provozu-ve-francii>.

Během své kampaně Arnika několikrát upozorňovala správce silnic, že jejich předchůdci pro zvýšení bezpečnosti značili stromy bílou barvou a odrazkami. Nakonec jsme se rozhodli sami natřít tři aleje a třeba silničáři na Vysočině se našim postupem in-

Foto: Jan Losenický

Za lepší ochranu stromů lobbboval i samotný Krakonoš.

stavu stromů, zavedení pravidelné odborné péče a také zahájení obnovy stromořadí a výsadby nových alejí.

Silničáři se potýkají s nedostatkem peněz i odborníků. Šetří se pak právě na alejích i lidech, kteří se o ně mají starat. Ve srovnání se situací před dvaceti lety, kdy na každém cestmistrovství zaměstnávali sadáře, dnes silniční správy mnohdy nemají člověka, který by stromům rozuměl. Projevuje se to na výsadbách, které jsou někdy špatně provedeny, anebo jim schází následná a pro vývoj stromů nesmírně důležitá péče. Proto vysazené stromy zasychají.

Nesnadná je i samotná realizace výsadby nových alejí. Peníze nejsou až takový problém, lze je získat například z grantů, prostředky na náhradní výsadby bý-

vají součástí rozpočtu na opravy vozovek. Pozemky podél silnic ale často patří soukromým zemědělcům nebo jiným majitelům, kteří o stromy nijak zvlášť nestojí. Skoro vůbec se pak nevysazují ovocné aleje, které jsou přitom unikátním prvkem naší krajiny.

A co dál?

Amika plánuje v nejbližších měsících několik aktivit, kterými chceme ubývat alejí z naší krajiny zastavit. Většina z nich je zaměřena na ochranu stromořadí na Moravě, kterým jsme

Foto: Jan Losenický

Ministerstvo dopravy chtělo ke konci roku 2011 opět umožnit silničářům kácet stromy bez nutnosti získat povolení. Poslance a poslankyně proto navštívila výprava z říše stromů. Zastaralá vyhláška navíc chrání pouze velké stromy, jejichž obvod kmene přesahuje 80 centimetrů. Na snímku proto jeřabina přeměřuje obvod těla exministra zdravotnictví Leoše Hegera.

Foto: Jan Losenický

Není to i vaše alej?

nech. Místním lidem chceme také představit možnost starat se o vybranou alej pomocí patronátu, které jsou obvyklé v zahraničí. Ke konci roku samozřejmě také vyhlásíme třetí ročník ankety Alej roku.

Možná jste si všimli, že nejde o úplně krátký seznam aktivit. O průběhu jeho realizace vás budeme informovat přes náš web i tento občasník. Pokud je vám sympatické, co pro aleje děláme, neváhejte podpořit naše sdružení nebo akci Plechov-

ka pro alej, o které se dočtete na poslední stránce tohoto čísla. ■

ARNIKA

Jan Losenický

ČKD

Často kladené dotazy

Nová pravidla pro kácení stromů

Nová **vyhláška o kácení dřevin** je účinná **od 15. července 2013**. Přináší několik změn, ale současně zůstává v platnosti většina starých pravidel. Především je zapotřebí uvést, že se **nijak nezměnil zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny**. Právě ten v § 8 stanoví základní povinnosti při kácení stromů. Nadále platí, že je nezbytné získat pro kácení stromů povolení od příslušného úřadu. Existuje ale řada výjimek. Jednou z nich je nová možnost **kácet bez povolení stromy, které rostou v zahradách**. Musí se jednat o zahradu, která je u bytového domu nebo u rodinného domu a současně se nachází v zastavěném území obce. Navíc to musí být pozemek, který je stavebně oplocený a nepřístupný veřejnosti. Za těchto podmínek mohou být majitelé zahrad pokáceny bez povolení i vzrostlé a zdravé stromy.

Povolení ke kácení i nadále nebude třeba pro stromy, které nedosáhnou potřebných rozměrů – pořád platí, že **povolení je zapotřebí až pro stromy, jejichž obvod kmene je větší než 80 cm ve výšce 130 cm nad zemí**. Povolení není třeba ani z důvodů péstebních nebo zdravotních, při údržbě břehových porostů nebo k odstraňování dřevin v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy. Takové kácení musí být pouze písemně oznámeno příslušnému úřadu nejméně 15 dnů předem. Povolení také není zapotřebí, pokud se jedná o stromy, jejichž stavem je bezprostředně ohrožen život či zdraví nebo hrozí-li škoda značného rozsahu. V tomto případě se dokonce kácení oznamuje až zpětně, do 15 dnů.

Vyhláška **zpřísňuje ochranu alejí**. Stromořadí je alespoň deset stromů s pravidelnými rozestupy. **Obecně platí, že tyto stromy se nesmí bez povolení kácet vůbec, a to ani na soukromých zahradách**. V alejích se nesmí bez povolení kácet dokonce ani tehdy, pokud jednotlivé stromy nedosahují stanovené velikosti (výše zmíněných 80 cm obvodu kmene ve výšce 130 cm nad zemí).

Vyhláška nijak nemění dosavadní požadavky na to, aby se stromy kácely především mimo vegetační období, kdy dochází k přirozenému útlumu fyziologických a ekologických funkcí dřeviny. Vyhláška také stanovuje požadavky, které musí splňovat žádost o povolení kácení stromu nebo oznámení o kácení, ať už předběžné nebo následné.

Poradenské okénko

Co dělat, když...

...se kácí celá alej? Jak mohu kácení zabránit?

Pro kácení stromů v alejích (tj. podle nové vyhlášky stromořadí alespoň deseti stromů, a to i když některý z těchto stromů schází) je třeba získat povolení. Povolení musí být vydáno i tehdy, pokud by stromy v aleji nedosáhly obvodu kmene 80 cm ve výšce 130 cm nad zemí. Jako v jiných případech i tady platí, že **povolení může orgán ochrany přírody vydat jen ze závažných důvodů po vyhodnocení funkčního a estetického významu dřevin**. Povolení musí být řádně odůvodněno a úřad by měl požadovat náhradní výsadbu. Povolení by nebylo třeba jen v některých situacích, kdy by stačilo oznámení, zejména pokud by byl strom v havarijním stavu.

Pokud jste svědkem toho, že se někdo chystá kácet stromy v aleji, můžete zavolat na orgán ochrany přírody a ověřit, jestli bylo vydáno povolení. Také můžete zavolat na **Českou inspekci životního prostředí** (bezplatná linka pro podněty veřejnosti je 800 011 011) nebo zavolat Policii ČR. Inspekce může kácení pozastavit nebo dokonce zakázat. Pokud by se kácelo bez povolení, bude se jednat o přešůpek nebo správní delikt, za který by měla být uložena pokuta. Můžete se také stát, že jste svědky vandalismu, pak volejte Policii ČR.

Co dělat, když se chci dozvědět o chystaném kácení aleje?

Povolení ke kácení stromů se vydává ve správním řízení. Toho se mohou účastnit občanská sdružení, která se věnují environmentálním otázkám. Takové sdružení musí mít ve svých stanovách uvedeno, že jeho hlavním posláním je ochrana přírody a krajiny. Sdružení musí současně každý rok podávat u orgánu ochrany přírody, v jehož obvodu se o kácení zajímá, žádost, aby bylo informováno o všech zamýšlených zásazích a zahajovaných správních řízeních, ve kterých mohou být dotčeny zájmy ochrany přírody a krajiny. Za splnění těchto podmínek se pak sdružení může vždy do osmi dnů od okamžiku, kdy mu bylo zahájení řízení oznámeno (nemusí být písemně, může být na úřední desce, to ale nebývá u kácení obvyklé) přihlásit jako účastník správního řízení. Podle správního řádu (zákon č. 500/2004 Sb.) se řízení mohou účastnit také další dotčené osoby, zejména vlastníci nemovitosti v blízkosti místa, kde se má kácet. Úřady ale tyto lidi neobesílají. Jediným dobře informovaným účastníkem tak často bývá pouze občanské sdružení.

Je samozřejmě možné využít i žádostí o informace podle zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Orgán ochrany přírody by měl každému poskytnout informace o správních řízeních ve věcech životního prostředí.

ARNIKA – CENTRUM
PRO PODPORU OBČANŮ

Vendula Záhumenská

Letošní povodně opět upozornily na špatné územní plánování a neporozumění krajině

Jaký je účet letošních povodní? Velká voda k nám na rozmezí května a června přišla ve třech navazujících vlnách. Celkem byla zasažena téměř tisícovka obcí po celé České republice včetně několika velkých měst. Evakuováno bylo přibližně 26 tisíc lidí a podobné množství lidí se zapojilo do záchranných prací. Ztraceno bylo 15 lidských životů a celkové škody se odhadují na desítky miliard. Povodně rovněž potvrdily názor, že žijeme v období, kdy se budeme s velkou vodou potýkat častěji a znovu odkryly naše neporozumění pro krajinu a chyby při územním plánování.

Zpřirozených, klikatých potoků se v minulosti staly vybetonované, zregulované kanály. Do odvodňovacích polí se srážky nevsakují, jen protečou do trubek a stružek a rychle zaplňují potoky. Voda z jednotlivých potoků rychle odtéká a přichází velmi rychlá a prudká povodňová vlna. To jsou podle Arniky hlavní příčiny letních plošných záplav i následných lokálních bleskových povodní.

„Odvodněná krajina je jako střecha, ze které voda rychle steče dolů do okapu. A pod tím pomyslným okapem stojí naše města a obce. Každý metr krychlový vody, každá kapka, kterou nezadrží louky, lesy, pastviny nebo mokřady, ohrožuje zdraví a majetek lidí žijících v blízkosti břehů níže po toku. Každý metr zregulovaného malé-

Foto: Jan Losenický

Povodeň postihla pražskou Libeň už v roce 2002. Na letošním snímku je nová zástavba, která vyrostla poblíž Libeňského mostu.

ho potoka přispěl k přelití hrází v Mělnice, Děčíně, v Ústí nebo i v Zálezlicích,“ komentuje příčiny povodní Jakub Esterka z Arniky.

Nivy zastavujeme dál

Povodeň však nemusela být tak ničivá. Vláda už v roce 2009 uložila několika ministrům, aby vypracovali soubor protipovodňových a protierozních opatření. Na investice do obnovy přirozených funkcí krajiny bylo tehdy vyčleněno 16 miliard korun. Členové vlády včetně exministra Tomáše Chalupy, ale navržená opatření podcenili a finance utratili jinde. Necelé čtyři miliardy byly například přesunuty na modernizaci pražského metra do Operačního programu Doprava.

Na mnoha místech se lidé přesvědčili, že se napřímené řeky a potoky vrací do svých původních koryt a zaplavují místa, která byla zatopena i v minulosti. Často ale voda stoupne i tam, kde ji dříve nikdo nezaznamenal. Je to tím, že v nivách řek, kde se dříve mohla voda rozlévat, dnes stojí nové bloky obytných domů, nákupních středisek a skladovacích hal. Vzápětí okolo nich vyrostly hráze a poldry. Vše je v pořádku jenom zdánlivě. Voda, která dříve zaplavila louku, se valí dál korytem, aby způsobila škodu o několik kilometrů dál.

Postavit mobilní protipovodňová opatření, dobře zkoordinovat a provést záchranné práce jsme se za několik posledních povod-

Foto: Jakub Esterka

Koryto potoka v Krušných horách meandruje mezi stromy, les vodu zpomalí a zadrží. Vypadá takhle váš potok?

ní už naučili. Schopnost porozumět krajině, kterou měli naši předkové, ale pořád postrádáme. Je to škoda, podstatně bychom si ulehčili od starostí při příštích vydatnějších deštích. ■

ARNIKA, PROGRAM
OCHRANA PŘÍRODY

Jana Vitnerová

Tiráž

Arnikum, časopis sdružení Arnika.

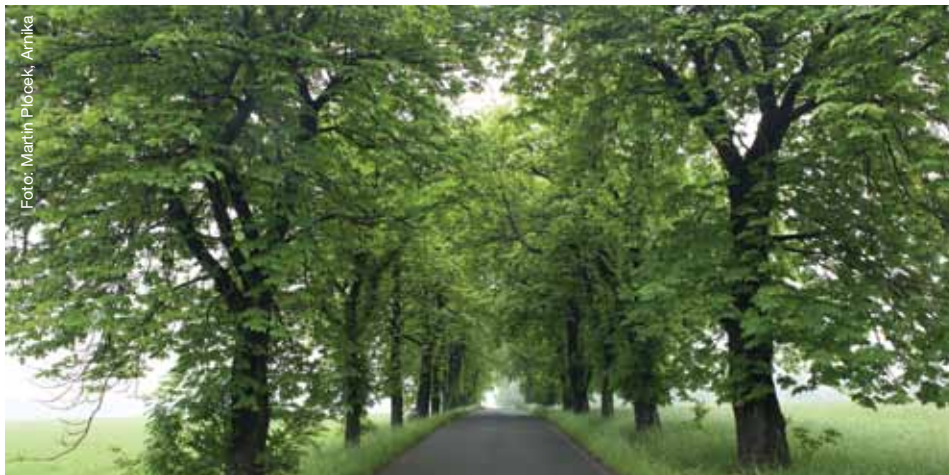
Číslo 3/2013 vyšlo v září 2013 v nákladu 1400 ks. Vydává: Arnika, IČO: 26543281, Evidenční č. MK ČR E14275, Chlumova 17, 130 00 Praha 3, tel/fax: 222 781 471, www.arnika.org, e-mail: arnika@arnika.org.

Šéfredaktor: Jan Losenický, spolupracovníci: Vratislav Vozník, Mgr. Viktorie Lupačová, RNDr. Jindřich Petřík, Martin Skalský, Ing. Jakub Esterka, Ing. Milan Havel, Mgr. Michaela Gomolová, Jana Cenková a Lenka Petříková Mašková. Adresa redakce je totožná s adresou vydavatele. Foto obálka: Jan Losenický, Václav Větvička z připravované série na podporu alejí „Vykukové“. Grafický design - Anna Frajtová - anna@designbox.cz, DTP - Andrea Klátilová - andrea@klatil.cz.

Vydání materiálu bylo podpořeno z Programu Švýcarsko-České spolupráce prostřednictvím Blokovaného grantu Nadace rozvoje občanské společnosti a dále městskou částí Praha 3.

Když jedete kaštanovou alejí u Dolních Tošanovic poblíž Frýdku-Místku, můžete si připadat jako v zeleném tunelu. Bezmála stoleté stromy vás svými větvemi chrání před letním sluncem. Alej v prvorepublikovém období vysázel místní rod Chlumských a cestu tu dodnes lemuje osmdesát vzrostlých jírovců.

Během posledních let se ale několikrát objevily návrhy na vykácení aleje z důvodu zvýšení bezpečnosti provozu na silnici. Arnika se proto rozhodla opatřit kmeny stromů bílou bezpečnostní barvou. Natírat budeme první říjnový víkend a přijet nám pomoc můžete i vy. Případně pište na e-mail: arnika@arnika.org.

Plechovka pro alej

Na bezpečnostní nátěr osmdesáti kmenů je zapotřebí 27 kg bílé barvy. Podpořte naši akci nákupem plechovky pro alej. Dárce a dárkyně od nás dostanou jako poděkování samolepku s uvedenou výší daru. Samozřejmě vás také budeme informovat o výsledku natírání. Přispět můžete přes webový formulář na www.arnika.org/plechovka-pro-alej nebo převodem na účet č. 290 011 7959 / 2010, variabilní symbol: 8907. Do zprávy pro příjemce uveďte prosím svůj e-mail, abychom vás mohli kontaktovat kvůli zaslání samolepky.

Například váš příspěvek ve výši 370 Kč vystačí na natření dvou stromů.

Doposud Arnika opatřila bílými pruhy už tři aleje a celkem asi 500 stromů. Silničáře na Vysočině jsme dokonce přesvědčili natolik, že sami obnovují značení alejí. Pomozte nám pokračovat v naší práci.